

Ονειροβασίες...

Ταξίδι μνήμης σε Σμύρνη και Αμμόχωστο

Ένα από τα δυνατότερα συναισθήματα που πήρα μαζί μου από τη Σμύρνη ήταν το συναίσθημα της ντροπής διότι ανήκα στο ανθρώπινο γένος.

George Horton, Αμερικανός Πρόξενος στη Σμύρνη.

Εκδότης-Ιδιοκτήτης: Έλενα Αναστασιάδου, Διευθύντρια Περιφερειακού Γυμνασίου Ξυλοφάγου.

Υπεύθυνος καθηγητής: Γιαννάκης Παπαγεωργίου, Φιλολόγος.

Τη νύχτα της παραμονής της εισόδου των Τούρκων στο Βαρώσι μας πήραν στο δρόμο προς το Τρίκωμο, εκεί που βρισκόταν το ΚΑΣΑ. Γνωρίζαμε ότι ήμαστε η τελευταία γραμμή άμυνας πριν να μπουν οι Τούρκοι στο Βαρώσι. Η σκέψη αυτή μας συγκλόνιζε!

Κυριάκος Κυριάκου. Έφεδρος Πυροβολητής το 1974, πρώην Διευθυντής της Τεχνικής Σχολής Παραλιμνίου.

Σύνταξη:

Λεωνίδα Νεφέλη, Α1
Μηνά Παναγιώτης, Α1
Νικολάου Γεωργία, Α1
Παντελή Κατερίνα, Α1
Τσαππαρίλα Βερόνικα, Α1
Χαραλάμπους Άννα, Α1
Αβραάμ Κυριάκος, Β1
Ανδρέου Θεοδώρα, Β1
Αντωνίου Αναστασία, Β1
Βιοάρα Μπιάνκα, Β1
Γεωργίου Μαριάμ, Β1
Ιωάννου Αντρέας, Β1
Μηνά Παναγιώτης, Β1
Μιχαήλ Μαρίνος, Β1
Σάντη Μαρίνα, Β1
Σπανού Αντρέα, Β1
Ττοφαλλή Νικόλας, Β1
Δράκου Νικόλας Στυλιανός, Γ2
Κουμή Κέιτ Πηγελόπη, Γ2
Κυριάκου Παυλίνα, Γ2
Μάστρου Ιωάννα, Γ2
Σταυρή Βασίλειος, Γ2
Αρτεμίου Εβελίνα, Γ4
Αρτεμίου Νικόλας, Γ4
Γιαννή Αντωνία, Γ4
Γιωργαλλή Χρύσω, Γ4
Γρηγορίου Ανδρέας, Γ4
Γρηγορίου Γρηγόρης, Γ4
Εγγλέζου Μαρία, Γ4
Ζιέμπα Γιάννης Δημήτρης, Γ4
Ιγνατίου Μαρίνα, Γ4
Κάτζη Αναστάσης, Γ4
Κορφιάτη Πολυχρόνης, Γ4
Νίκου Μαρία, Γ4
Παναγή Μαργαρίτα, Γ4
Περό Μυροφόρα, Γ4
Φρίξου Μελίνα, Γ4
Χαραλάμπους Εμιλένα, Γ4
Χαραλάμπους Ιωάννα, Γ4
Χειμώνα Αντρέας Γ, Γ4
Χειμώνα Αντρέας Κ, Γ4
Χειμώνα Παναγιώτης, Γ4
Χριστοδούλου Παναγιώτης, Γ4

Αρχαία Σαλαμίνα

Αρχαία Σαλαμίνα. Ένας θησαυρός για τον πολιτισμό, ένα μνημείο βγαλμένο από τις αρχαιότερες σελίδες της Κυπριακής Ιστορίας, που αν και κατεχόμενο, στέκει ακόμα με καμάρι αιώνες και μαγεύει με την ομορφιά του. Η Σαλαμίνα κατά την αρχαιότητα υπήρξε μια από τις πιο σημαντικές πόλεις- βασιλεία της Κύπρου, καθώς αποτέλεσε για χίλια χρόνια πρωτεύουσα της. Η πόλη πήρε το όνομα της από τη Σαλαμίνα της Αττικής και στη σύγχρονη γλωσσολογία, θεωρείται πως το όνομα “Σαλαμής” προέρχεται από τη ρίζα Σαλ- (άλας· δηλαδή αλμυρό νερό) και -άμις (δηλαδή στη μέση). Έτσι Σαλαμίνα σημαίνει ο τόπος εν μέσω θαλασσινού νερού. Η Σαλαμίνα ήταν η πόλη του βασιλιά Ευαγόρα, ο οποίος προσπάθησε όπως και προηγούμενοι βασιλιάδες της Κύπρου, να ενώσει τα κυπριακά βασίλεια ενάντιων των Περσών. Η Σαλαμίνα διάθετε μια πλούσια γη σε μια εύφορη ενδοχώρα όπου υπήρχαν πολλοί οικισμοί γεωργών, κτηνοτρόφων και άλλων.

Πριν την Τουρκική εισβολή του 1974, το θέατρο της Σαλαμίνας είχε αναστηλωθεί πλήρως και χρησιμοποιείτο για παραστάσεις αρχαίου δράματος. Οι ανασκαφές στη Σαλαμίνα ξεκίνησαν το 1952 και ήταν σε εξέλιξη το 1974. Πριν από την Τουρκική εισβολή υπήρξε μεγάλη αρχαιολογική δραστηριότητα. Η Γαλλική αποστολή έκανε ανασκαφές στην αρχαία Έγκωμη, άλλη ομάδα στη Σαλαμίνα και το τμήμα αρχαιοτήτων ήταν απασχολημένο σε όλη σχεδόν τη διάρκεια του έτους με τις αποκαταστάσεις των μνημείων. Τα δημόσια κτίρια που ανακαλύφθηκαν μέχρι στιγμής στην αρχαία πόλη της Σαλαμίνας είναι όλα μετά την κλασική περίοδο. Επίσης έχουν ανακαλυφθεί δημόσια λουτρά, το θέατρο και το γυμνάσιο της πόλης. Ακόμα πολλά αγάλματα βρέθηκαν στο γυμνάσιο από τα οποία τα περισσότερα ήταν ακέφαλα. Επιπρόσθετα το θέατρο είναι ρωμαϊκό, των πρώτων χρόνων της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και μπορούσε να φιλοξενήσει μέχρι και 15,000 θεατές. Καταστράφηκε τον 4^ο αιώνα.

Ονήσιλος βασιλιάς της Σαλαμίνας

Βερόνικα Τσαππαρίλλα

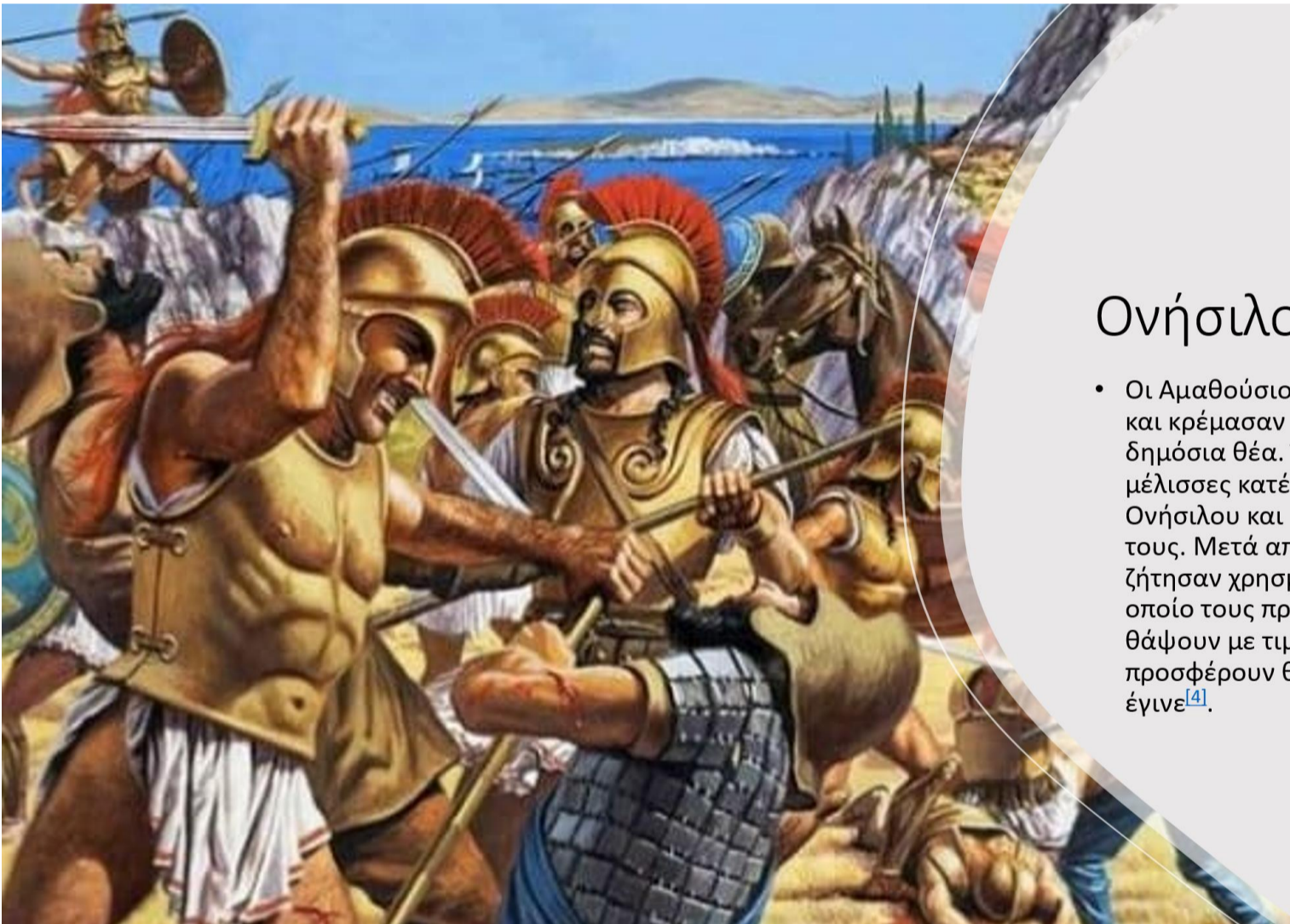
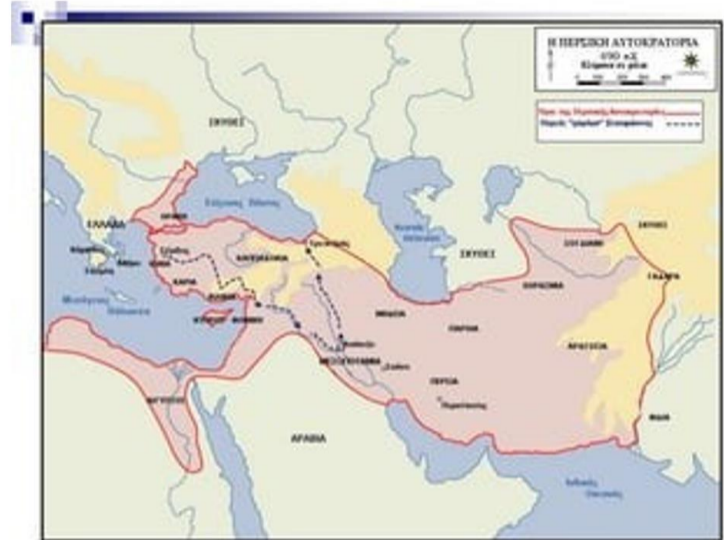
Ονήσιλος

- Ο Ονήσιλος, (... - 497 π.Χ.) ήταν βασιλιάς της Σαλαμίνας της Κύπρου, που έζησε κατά τα τέλη του 6ου και τις αρχές του 5ου αιώνα π.Χ.
- Επαναστάτησε εναντίον του αδελφού του, φιλόπερσου βασιλιά Γόργου και όταν κατάφερε να τον εκθρονίσει, ηγήθηκε όλων των Κυπρίων (πλην των Αμαθούσιων) σε επανάσταση ενάντια στους Πέρσες (499 π.Χ.). Ο βασιλιάς των Περσών Δαρείος ο Α' έστειλε στόλο και πολύ στρατό υπό τις διαταγές του Αρτύβιου για να καταπνίξει την επανάσταση. Ο Ονήσιλος ζήτησε την βοήθεια των Ιώνων, οι οποίοι έστειλαν στην Κύπρο ισχυρό στόλο^[3].

Γέννηση	5ος αιώνας π.Χ. ^[1]
Θάνατος	497 π.Χ. ^[2] ή 498 π.Χ.
Εκπαίδευση και γλώσσες	
Ομιλούμενες γλώσσες	<u>αρχαία ελληνικά</u>
Πληροφορίες ασχολίας	
Ιδιότητα	<u>πολιτικός</u>
Οικογένεια	
Αδέλφια	<u>Γόργος</u>
Αξιώματα και βραβεύσεις	
Αξίωμα	<u>βασιλιάς της Σαλαμίνας στην Κύπρο</u>

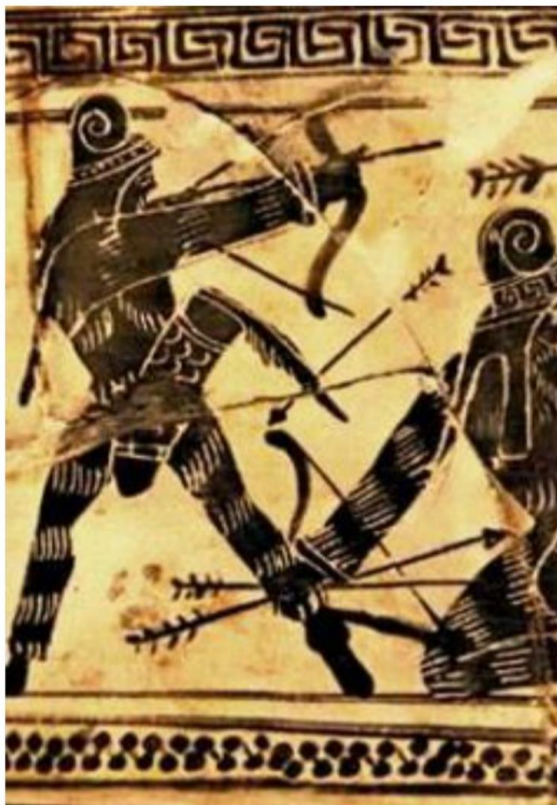
Ονήσιλος

- Έγινε ναυμαχία και πεζομαχία στην οποία αρχικά οι Ίωνες κέρδισαν τους Πέρσες. Στη μάχη διακρίθηκε ο Ονήσιλος που σκότωσε τον αρχηγό του Περσικού στρατού Αρτύβιον. Όταν όμως ο τύραννος του [Κουρίου Στασάνωρ](#), μαζί με τον στρατό του, αποχώρησε από την μάχη, τον ακολούθησαν και Σαλαμινάιοι οπλίτες με αποτέλεσμα η μάχη να γείρει προς τους Πέρσες. Ο Ονήσιλος, μαχόμενος απεγνωσμένα, σκοτώθηκε.

Ονήσιλος

- Οι Αμαθούσιοι τον αποκεφάλισαν και κρέμασαν το κεφάλι του σε δημόσια θέα. Ένα σμήνος από μέλισσες κατέφυγε στο κρανίο του Ονήσιλου και έκαναν εκεί τη φωλιά τους. Μετά από αυτό οι Αμαθούσιοι ζήτησαν χρησμό από μαντείο το οποίο τους προέτρεψε να τον θάψουν με τιμές ήρωα και να του προσφέρουν θυσίες, όπως και έγινε^[4].

ΤΕΛΟΣ

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Πρώτος επίσκοπος της Σμύρνης ήταν ο Άγιος Βουκόλος που έζησε τον Α' μετά Χριστόν αιώνα και ορίσθηκε από τον Απόστολο και Ευαγγελιστή Ιωάννη ως αρχιερέας των εκεί Χριστιανών. Τον διαδέχθηκε ο άγιος Πολύκαρπος που εγκαταστάθηκε ως επίσκοπος από τον άγιο Βουκόλο. Ο Πολύκαρπος «μαθητής του Θεολόγου και Σμυρναίων ο Πρόεδρος» γεννήθηκε στη Σμύρνη το 55 μ.Χ. και πέθανε, σε ηλικία 101 ετών, το 156 μ.Χ. σε διωγμό των Χριστιανών που οργανώθηκε από τους Ρωμαίους κυρίαρχους. Κατά την παράδοση, ρίχτηκε στην πυρά και επειδή δεν καιγόταν, ο δήμιος «ενέπηξε ξιφίδιον» στην καρδιά του, για να τον αποτελειώσει.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΙΩΝΙΑ

Ο χριστιανισμός έφτασε στην Ιωνία στα πρώτα αποστολικά χρόνια και η Εκκλησία της, που δεν ήταν η μοναδική αποστολική της Μ. Ασίας, ήταν και το ορμητήριο για την παραπέρα διάδοση της χριστιανικής διδασκαλίας στο εσωτερικό της μεγάλης χερσονήσου.

Ο πρώτος απόστολος που δίδαξε την νέα θρησκεία ήταν ο **Παύλος**. Χάρη στους Εφέσιους και μέσα από τη χώρα τους θα απλωνόταν σε ολόκληρη τη Μ. Ασία ο θεϊός λόγος του Ναζωραίου δασκάλου του κατάλαβε ο απόστολος των εθνών. Οι πρώτοι χριστιανικοί σπόροι έπεσαν στα χώματα της Ιωνίας μερικά χρόνια πριν την άφιξη του Παύλου, όταν μαθητές του Ιωάννη του Προδρόμου και Βαπτιστή έφτασαν εκεί και μίλησαν στους Ιουδαίους της Εφέσου για την καινούρια θρησκεία.

Αργότερα θα έρθει ο ίδιος ο Παύλος. Το 54 γυρίζει από την Κόρινθο με προορισμό τα Ιεροσόλυμα και στο μακρινό και επίμονο ταξίδι του τον συνοδεύει το ευλαβικό αντρόγυνο Ακύλας και Πρίσκιλλα. Στην **Έφεσο** σταματούν και ο θαρραλέος απόστολος μπαίνει μέσα στη μεγάλη εβραϊκή συναγωγή όπου, μπροστά σε εκατοντάδες καθηλωμένους από τη δύναμη του λόγου του Ιουδαίους, κηρύσσει το θείο λόγο.

Όμως ο απόστολος δεν είχε το χρόνο να παραμείνει στην Ιωνία. Υπόσχεται ότι θα ξαναγυρίσει και μετά από μερικούς μήνες κρατάει την υπόσχεση του και έρχεται για να μείνει καιρό. Διδάσκει στη σχολή ενός Εφέσιου που τον έλεγαν Τύραννο και η διδασκαλία του δίνει πλούσιους καρπούς. Πλήθος ειδωλολάτρες και πολλοί Ιουδαίοι γοητεύονται από τη νέα θρησκεία και ο Παύλος βαφτίζει καινούριους χριστιανούς.

Θα συνεχίσει τη διδασκαλία του για δύο ολόκληρα χρόνια, μέχρι το 57, δημιουργώντας έτσι την Εκκλησία της Εφέσου, η οποία έμελλε να δώσει εκατοντάδες εκκλησιαστικά στελέχη, θερμούς ζηλωτές και μάρτυρες.

Η πρώτη εκκλησία της Ιωνίας ήταν δύσκολο έργο για τον Παύλο γιατί είχε να αντιμετωπίσει το φανατισμό και την εχθρότητα των εθνικών, που οι ηγέτες τους έβλεπαν τον κίνδυνο που διαγραφόταν για τα συμφέροντά τους. Ο ίδιος ο μεγάλος απόστολος θα ομολογήσει εκείνη την εποχή, στην Επιστολή του προς τους Κορινθίους, ότι στην Έφεσο αναγκάστηκε να θηριομαχήσει διδάσκοντας το λόγο του θεού. Εκείνα ήταν αρκετά χρόνια για να θεμελιωθεί η Εκκλησία με προνόμιο να είναι πρώτη και μητρική για όλες τις άλλες Εκκλησίες της περιοχής. Ο Παύλος επικοινωνήσε το 62 στους Εφεσίους, στην επιστολή που τους έγραψε μέσα από τη φυλακή, και στη Μίλητο, σε ένα άλλο πέρασμα του από την Ιωνική γη, όταν από τη Μακεδονία πορευόταν πάλι για τα Ιεροσόλυμα. Ακόμα, είχε προλάβει να στερεώσει καλά την Εκκλησία που δημιούργησε και να την αφήσει σε καλά χέρια, χειροτονώντας, λίγο πριν εγκαταλείψει την Ιωνία, τον μαθητή του Απελλή, πρώτο επίσκοπο της Σμύρνης. Αργότερα, την Εκκλησία αυτή ο Ιγνάτιος ο Θεοφόρος θα την αποκαλέσει <<Θεοπρεπεστάτην Εκκλησίαν της Σμύρνης>>.

Ο Παύλος θα βρει μαρτυρικό θάνατο στη Ρώμη το 62, αλλά 6 χρόνια αργότερα θα έρθει στη χώρα της Ιωνίας ο αγαπημένος μαθητής του Ιησού, ο **Ιωάννης ο Ευαγγελιστής**, ο οποίος με άσβηστη φλόγα και υπεράνθρωπους αγώνες θα κάνει κέντρο της διδασκαλίας του την Έφεσο και θα διατρέξει ασταμάτητα τις πόλεις και τα χωριά της Ιωνίας για 13 ολόκληρα χρόνια, αυξάνοντας τους πιστούς και ολοκληρώνοντας το έργο του Παύλου.

Το 81, ο μεγάλος διωγμός που ξεκινάει ο αυτοκράτορας Δομιτιανός έχει θύματα εκατοντάδες Ίωνες Χριστιανούς, αλλά ο Ιωάννης συνεχίζει άφοβα το ιερό έργο του μέχρι που οι **Ρωμαίοι** θα τον εξορίσουν στην Πάτμο. Εκεί γράφει την «Αποκάλυψη», διδάσκει, βαφτίζει νέους πιστούς αλλά ξέρει ότι η θεία επιταγή τον θέλει πίσω στην Ιωνία. Αμέσως μετά το θάνατο του Δομιτιανού, το 96 θα βρει την ευκαιρία να συμμορφωθεί στο θείο προορισμό του. Επιστρέφει στην Έφεσο και, στα 82 χρόνια του, συνεχίζει το έργο του. Παράλληλα με το κήρυγμα του θείου λόγου και το βάπτισμα των πιστών, θα γράψει το «Ευαγγέλιο» του και θα παραδώσει το πνεύμα του σε ηλικία 86 περίπου χρόνων, με το τέλος του πρώτου χριστιανικού αιώνα.

Οι χριστιανοί της Εφέσου τον έθαψαν μέσα σε ρωμαϊκό ναό που τον μετέτρεψαν από τότε σε χριστιανική εκκλησία, πολύ κοντά σε μια από τις πρώτες εκκλησίες της Εφέσου, την Κοίμηση της Θεοτόκου.

Τα ερείπια της Βασιλικής του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου στην Έφεσο.

Κατά την περίοδο της Επανάστασης του 1821-1830 μέσα στον ελλαδικό χώρο υπήρξαν, μετακινήσεις προσφύγων, από τουρκοκρατούμενες περιοχές προς περιοχές που είχαν απελευθερωθεί από τους εξεγερμένους Έλληνες. Στη συνέχεια, σε όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα σημειώνονταν περιορισμένα προσφυγικά ρεύματα προς το ελληνικό κράτος. Τις δεκαετίες όμως του 1910 και του 1920 οι πρόσφυγες που κατέφυγαν στην Ελλάδα ήταν αρκετοί σε σχέση προς τον πληθυσμό που κατοικούσε μέχρι τότε στην ελληνική επικράτεια. Παράλληλα, την ίδια περίοδο αναχώρησαν από την Ελλάδα πολλοί κάτοικοί της που ανήκαν σε διαφορετικές εθνοτικές ή θρησκευτικές ομάδες.

Το μεγαλύτερο προσφυγικό κύμα, ήταν περίπου 1.200.000 άτομα, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή. Οι πρόσφυγες έφτασαν στην Ελλάδα σε τραγική κατάσταση. Οι περισσότεροι είχαν βιαστικά εγκαταλείψει τα σπίτια τους φέρνοντας μαζί τους ελάχιστα από τα αγαθά τους. Η πρώτη επαφή ενός μεγάλου μέρους προσφύγων με τη μητέρα-πατρίδα ήταν ο στρατωνισμός τους κάτω από άθλιες συνθήκες στα λοιμοκαθαρτήρια στο Κερατσίνι και στο Καράμπουρνου της Θεσσαλονίκης. Οι αρρώστιες και ο ψυχικός τραυματισμός κατέβαλαν τους ταλαιπωρημένους, υποσιτισμένους και υποτυπωδώς στεγασμένους πρόσφυγες. Η θνησιμότητα μεταξύ των προσφύγων, ιδιαίτερα κατά τους πρώτους μήνες, ήταν πολύ αυξημένη. Σύμφωνα με στοιχεία της ΚΤΕ, το 20% πέθαναν μέσα σε έναν χρόνο από την άφιξή τους στην Ελλάδα.

Οι πρώτες πιεστικές ανάγκες των προσφύγων (διατροφή, στέγαση, ιατρική περίθαλψη) αντιμετωπίστηκαν στοιχειωδώς από το κράτος, ιδιώτες, και ξένες φιλανθρωπικές οργανώσεις που δραστηριοποιήθηκαν στην Ελλάδα αυτή την περίοδο. Για την προσωρινή στέγασή τους χρησιμοποιήθηκαν σκηνές και ξύλινες παράγκες, και κάθε είδους πρόχειρες κατασκευές και διαθέσιμοι στεγασμένοι χώροι, όπως δημόσια κτίρια, στρατώνες, θέατρα, αποθήκες, εγκαταλελειμμένα κτίσματα.

Η αποκατάσταση διακρίθηκε σε αγροτική και αστική. Η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, αυτόνομος οργανισμός που βρισκόταν υπό διεθνή έλεγχο, έδωσε το βάρος στην αγροτική αποκατάσταση και στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτ. Θράκη, στοχεύοντας και στον εποικισμό των παραμεθόριων αυτών περιοχών. Με την αστική αποκατάσταση, που περιελάμβανε μόνο στέγαση και όχι πρόνοια για εύρεση εργασίας, ασχολήθηκε περισσότερο το κράτος. Οι πρώτοι συνοικισμοί οικοδομήθηκαν γύρω από τις πόλεις και συχνά, ελλείψει χρόνου και χρημάτων, δεν προβλέφθηκαν έργα υποδομής και κοινής ωφέλειας. Πολλές οικογένειες προσφύγων, που δεν κατάφεραν να υπαχθούν στην κρατική μέριμνα, θα ζήσουν για πολλά χρόνια σε χαμόσπιτα, δημιουργώντας ολόκληρες παραγκουπόλεις, έξω από τις πόλεις ή γύρω από τους προσφυγικούς συνοικισμούς. Παρά τις όποιες καθυστερήσεις, τις βιαστικές και πρόχειρες υλοποιήσεις των σχεδιασμών, την εξυπηρέτηση κάποτε άμεσων αναγκών και πολιτικών σκοπιμοτήτων, η αποκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα υπήρξε, κατά γενική ομολογία, επιτυχημένη.

Μαρτυρίες Προσφύγων:

Μαρτυρία Δημητρίου Ρουκουινιώτη (από το αρχείο του Συλλόγου Μικρασιατών Ανατολικής Φθιώτιδας)

"Λέγομαι Δημήτριος Ρουκουινιώτης και είμαι 95 χρονών. Γεννήθηκα στο Αϊβαλί της Μικράς Ασίας. Έζησα εκεί μέχρι 12 ετών. Από εκεί και μετά έγινε ο διωγμός. Όταν έγινε ο διωγμός δεν φύγαμε αμέσως. Δεν ξέραμε τι θα πει ο διωγμός και ήμασταν χαρούμενοι, νομίζαμε ότι από εκεί θα πηγαίναμε στο γλέντι. Μόλις μάθαμε ότι ερχόταν ο Ελληνικός στρατός αρπάξαμε μια βάρκα και βγήκαμε έξω από την πολιτεία. Πήγαμε σε ένα νησί με πολλά γυναικόπαιδα, απέναντι από την Μυτιλήνη, όπου λεγόταν Γυμνό. Το νησί αυτό ήταν ακατοίκητο εκτός από έναν Τούρκο που είχε κάτι πρόβατα εκεί. Στο νησί δεν κάναμε τίποτα αλλά περιμέναμε τους αγγελιοφόρους για να μας πουν αν οι Τούρκοι κακομεταχειρίστηκαν τους Έλληνες, να ξέραμε αν θα ξαναγυρίζαμε ή όχι. Τελικά βλέπαμε ότι οι αγγελιοφόροι πήγαν στην πολιτεία αλλά πίσω δεν γύριζε κανένας και αφού καταλάβαμε τι συνέβαινε περάσαμε στον Πολιχνίτο της Μυτιλήνης. Εκεί στον Πολιχνίτο πήγαμε σε ένα μηχανοστάσιο όλοι μαζί και η πενταμελής οικογένειά μου. Δέσαμε σκοινιά, ρίξαμε κουβέρτες και χωρίσαμε σε τεμάχια κάθε οικογένεια. Κοιμόμασταν με άλλες δύο οικογένειες. Μία από αυτές ήταν του Χρήστου του Αϊβαλιώτη, του κουρέα, όπου τον πήραμε μαζί μας στη Στυλίδα. Ήρθε ένας ιχθυέμπορος από τη Σμύρνη, Κων/νος Τζουρός, και ζητούσε ψαράδες να τους φέρει στη Στυλίδα επειδή ήξερε ότι είχε πολλά ψάρια. Και αφού μας συγκέντρωσε σε πολλά καϊκια έφερε και ένα βαπόρι για να μας πάει στη Στυλίδα. Εμείς όμως για να πάρουμε μαζί μας και τον Αϊβαλιώτη είπαμε ψέματα στον ψαρά ότι τάχα είναι συγγενής μας και ότι δεν μπορούσαμε να τον αφήσουμε εκεί και έτσι τον πήραμε και εκείνον μαζί μας και όλοι ήρθαμε στη Στυλίδα.

Όταν όμως φτάσαμε στη Στυλίδα οι κάτοικοί της δε μας άφηναν να βγούμε από το βαπόρι και μας φώναζαν "Τούρκους". Έτσι μείναμε τρεις μέρες στο βαπόρι όλες οι οικογένειες. Με την παρέμβαση των αρχών έληξε αυτό και κατεβήκαμε στη Στυλίδα. Σπίτια δεν υπήρχαν να μείνουμε και άλλοι πήγαν σε εκκλησίες, άλλοι σε χαλασμένα σπίτια μέχρι τη σημερινή Παναγίτσα, πού ήταν μια χαμηλή εκκλησία. Επειδή δίναμε ψάρια στους τότε πλούσιους της Στυλίδας μας άφησαν να μείνουμε στο σημερινό Λιμενικό Ταμείο, γύρω στις 15 οικογένειες. Ανάμεσα σ' αυτές ήτανε : Κων/νος Φωτάκης, Γιώργος Φωτάκης, Αθανάσιος Λύρης, Εμμανουήλη Λύρης, Παναής Ρουκουινιώτης, Χρήστος Ρουκουινιώτης, Αντώνιος Παγώνης και άλλοι. Εμείς μετά μείναμε σε ένα σπίτι του Κων/νου Βούρτσου γιατί εκεί ήταν οι προμήθειες μας. Ψωνίζαμε από ένα παντοπωλείο, στη σημερινή κάβα του Ραμαντάνη, με βιβλιάριο που μας είχε δώσει ο ιχθυέμπορος Κων/νος Τζουρός.

Η ζωή δεν ήταν η ίδια για όλους. Εμείς οι ψαράδες περνάγαμε καλά αλλά οι άλλες οικογένειες όχι. Το παράπονο μου είναι ότι μας διώξανε από την Μικρά Ασία που η ζωή εκεί ήταν πολύ καλύτερη... "

Μαρτυρία Απόστολου Ρουκουινιώτη από το Αϊβαλί Μικράς Ασίας (από το αρχείο του Συλλόγου Μικρασιατών Ανατολικής Φθιώτιδας)

" Θα σας πώ αυτά τα οποία θυμάμαι. Ήμουν 14 ετών και τα θυμάμαι πολύ καλά. Το Αϊβαλί ήταν ένα πλούσιο μέρος πολύ παραγωγικό. Είχε πολλούς ελαιώνες, πολλά αμπέλια και θυμάμαι όταν τρυγούσαν τα αμπέλια τα φορτώναν στις καμήλες. Οι καμήλες κρατούσαν 2 χιλιόμετρα η μία κοντά στην αλλη δεμένες. Μπροστά ήταν με ένα γαϊδουράκι ο καμηλιέρης. Έβγαζε καρύδες, χουρμάδες, κουκουνάρι, ήταν πολύ εύπορο μέρος, έβγαζε και πολύ σταφίδα.

Η ενορία μας ήταν η Κάτω Παναγιά. Τα περίχωρα ήταν το Αϊντίνι, η Προύσα και το Μπουλουκιεσέρ. Το Αϊβαλί είχε 35 χιλιάδες κατοίκους.

Όταν κατέβαινες στην ακροθαλασσιά αντίκρυζες το καφενείο του Κανέλλου που ήταν μέσα στη θάλασσα. Απέναντι από το Αϊβαλί ήταν οι Φώκαιες, τα Βουρλά και το Μοσχονήσι. Τι να πρωτοθυμηθώ, τις Κωνσταντινοπολίτισσες, τις Σμυρνείσες, που όταν σου μιλούσαν έτρεχε μέλι από τα χείλια τους.

Όταν άρχισαν να κατεβαίνουν οι Τούρκοι για να μπουν μέσα στο Αϊβαλί ο πατέρας μου αφού είδε ότι δεν υπήρχαν ελπίδες για παραμονή μας, πήρε όλη την οικογένεια μέσα στη βάρκα, γιατί και στο Αϊβαλί ο πατέρας μου ψαρράς ήταν και είχε δική του βάρκα. Ξεκινήσαμε απο 'κει και φεύγαμε από την πατρίδα όπως τα ίδια έκαναν όσοι μπορούσαν να φύγουν, με όποιο μέσον μπορούσαν να διαφύγουν. Αυτό γινότανε γιατί βλέπαμε πίσω μας να αρχίζουν να καίνε τα σπίτια.

Οι καπνοί ανεβαίνανε μέχρι τον ουρανό και ο κόσμος κατέβαινε στην παραλία για να βρει μέσον να φύγει, αλλά με τι να φύγει αφού όσα καΐκια ήταν στο λιμάνι φόρτωναν κόσμο και μικρά παιδιά. Οι βάρκες χωρούσαν 50 άτομα και έμπαιναν 100 για να γλυτώσουν οπότε και οι βάρκες βούλιαζαν επιτόπου. Είχε γεμίσει η προκουμαία πτώματα, παντού υπήρχε μια ολοκληρωμένη καταστροφή. Βλέποντας αυτά ο πατέρας μου τότε, φύγαμε με τη βάρκα που ήμασταν όλοι μέσα. Πήγαμε κι εγκατασταθήμακε σ' ένα νησί που βρισκόταν ανάμεσα στο Αϊβαλί και τη Μυτιλήνη..."

Μαρτυρία Κοντού Κωνσταντίνας

"Λέγομαι Κοντού Κων/να και είμαι 68 χρονών. Απ' τη ζωή μου, παιδί μου, θυμάμαι τις δυσκολίες τις πολλές και τις κακουχίες που βρήκαν οι γονείς μου απ' τους ντόπιους, όταν ήρθαν στη Στυλίδα. Ήρθαν σαν ξένοι πρόσφυγες από τα Βουρλά της Μ.Ασίας στη Στυλίδα και η ζωή τους έγινε αβάσταχτη, όταν μετά το 1924 που γεννήθηκα εγώ γεννήθηκαν το 1926 και το 1930 τα δυο μου αδέρφια. Για να τα βγάλει πέρα ο πατέρας μου, που ήταν χτίστης, πήγαινε και στην Πελασγία ακόμα, με τα πόδια για να δουλέψει.

Θυμάμαι ότι τότε ένα αβγό το χωρίζαμε στα τρία για να φτάσει για όλους μας. Δεκάρα δεν είχαμε και τα χρέη μας πνίγαν ως το λαιμό. Χρωστάγαμε και πολλά νοίκια. Η σπιτονοικοκυρά μας εξαγριωμένη που δεν την πληρώναμε, ανέβηκε επάνω στη σκεπή του σπιτιού και άρχισε να βγάζει όλα τα κεραμίδια για να γιομίσουμε νερά και χιόνια και να της αδειάσουμε έτσι μια ώρα αρχύτερα τη γωνιά.

Ένα άλλο που θυμάμαι ήταν οι κακές σχέσεις που είχαν οι ντόπιοι με τους πρόσφυγες. Μας φέρθηκαν χειρότερα κι από ζώα κι ας ήμασταν αδέρφια τους. Βλέπω τώρα πώς καλοδέχονται τους Αλβανούς για να μαζέψουν τις ελιές τους κι ανατριχιάζω. Για κάθε κακό που γινόταν στη Στυλίδα εμάς τους πρόσφυγες κατηγορούσαν. Τα παιδιά των προσφύγων τα χτύπαγαν, ενώ τα δικά τους τα φοβέριζαν ότι αν δεν ήταν φρόνιμα θα τα έδιναν στους πρόσφυγες να τα φάνε. Οι ντόπιοι μας φωνάζανε «τουρκόσπορους» και μας καίγανε στην καρδιά. Εμείς είχαμε ξεριζωθεί από την πατρίδα και οι ντόπιοι μας ξερίζωναν κι απ' τον εαυτό μας. Το μίσος αυτό έμεινε για πολλά χρόνια. Το 1948 ο Δήμαρχος της Στυλίδας, διορισμένος, έκρινε σωστό να κλείσει με συρματοπλεγμά τον προσφυγικό συνοικισμό έξω από τη Στυλίδα για να μας πάρουν οι αντάρτες. Αλλά εμείς τρέχαμε να πάμε στους αντάρτες.

Το 1944 παντρεύτηκα. Έκανα το πρώτο παιδί αλλά δούλευα κιόλας. Πήγαινα και δούλευα σαν μοδιστράκι στα σπίτια. Ήθελα τότε να έχω ένα σπίτι και μια ζωή καλύτερη απ' αυτή που έκανα. Μια άλλη επιθυμία μου ήταν να μάθω γράμματα αλλά δεν τα κατάφερα γιατί οι καιροί ήταν δύσκολοι. Η μεγαλύτερη όμως επιθυμία μου είναι να γυρίσω πίσω στην πατρίδα των γονιών μου, στο χωριό μου και στο σπίτι μου και να φιλήσω το χώμα τους και να ξαναθυμηθώ. Και αμέσως να πεθάνω με τις αναμνήσεις που έχω απ' τον πατέρα μου και τη μητέρα μου. Ο θεός ας δώσει να ξαναδούμε τα μέρη αυτά ελληνικά".

Μαρτυρία Κουλακιώτη Κωνσταντίνου, κατοίκου Αγίας Μαρίνας Στυλίδος

"Ονομάζομαι Κουλακιώτης Κων/νος και είμαι 79 ετών. Γεννήθηκα στη Σμύρνη το 1914, Μεγάλο Σαββάτο. Το 1922 όταν άρχισε η μεγάλη φωτιά απ'τους Τούρκους, Αύγουστος μήνας ήταν, ο πατέρας μου κοίταζε πώς θα μπορούσε να σώσει την οικογένειά μας (οκτώ άτομα ήμασταν τότε, ο μικρότερος αδερφός μου δεν είχε γεννηθεί ακόμη) και πως θα μπορούσαμε να φύγουμε από τη Σμύρνη. Θυμάμαι σαν και τώρα εκείνο το μαύρο ξημέρωμα στη Σμύρνη με τα πτώματα στους δρόμους σαν ένα μεγάλο μποστάνι με τα πολλά καρπούζια του. Οι άνθρωποι για να σωθούν αρπάζονταν απ'τα Αγγλογαλλικά καράβια και έβαζαν τα δυνατά τους να ανεβούν αλλά από πάνω οι ξένοι τους ζεματάγανε με μάνικες που είχαν βραστό νερό κι έτσι φτάναν οι Τούρκοι και τους έσφαζαν αλύπητα.

Εμείς με την ψυχή στο στόμα πήραμε τις βάρκες μας –ήμασταν ψαράδες πάππου προς πάππου –και περάσαμε στη Μυτιλήνη. Αφού σωθήκαμε πήγαμε και μείναμε στον Πολίχνιτο της Μυτιλήνης. Καθίσαμε εκεί τρεις μήνες. Μετά νοικιάσαμε ένα μεγάλο καΐκι με ναύλο 13000 δραχμές (πάρα πολλά λεφτά τότε), σύνολο 40 άτομα και είπαμε στον καπετάνιο να μας φέρει στη Στυλίδα. Γιατί ο πατέρας μου είχε έναν ξάδερφο εδώ που είχε φύγει από τη Σμύρνη για κάποια φασαρία όταν ήταν νέο παιδί για άσυλο στην Ελλάδα και ήξερε ότι θα μας βοηθούσε. Ήρθαμε και τον βρήκαμε. Το όνομά του ήταν Νικόλαος Κυπραίος αλλά τον φωνάζανε Σμυρναίο επειδή ήταν από τη Σμύρνη.

Τελικά εγκατασταθήκαμε στην Αγία Μαρίνα Στυλίδας. Από το 1922 μέχρι σήμερα μένουμε συνέχεια στην Αγία Μαρίνα. Στην αρχή μείναμε σ'ένα σπίτι με ένα δωμάτιο 19 άτομα. Το 1926 ο πατέρας μου αγόρασε ένα σπίτι αλλά ήταν πολύ μικρό και το γκρέμισαμε. Χτίσαμε πάνω του ένα μεγαλύτερο το 1928. Ήταν το νέο μας πατρικό σπίτι. Δουλεύαμε όλοι στη θάλασσα και περνούσαμε καλή ζωή γλυκαίνοντας κάπως τον ξεριζωμό μας. Η θάλασσα είχε πολλά ψάρια τότε κι έβγαινε το ψωμί καλά.

Το 1942 σε ηλικία 28 χρονών παντρεύτηκα κι έκανα οικογένεια με 4 παιδιά. Έχτισα ένα σπίτι το 1950, καλοπάντρεψα 3 κορίτσια και το γιο μου και μένουμε μαζί. Έζησα τη ζωή μου τίμια και ήμουνα μπεσαλής. Μακάρι και τα παιδιά μου και οι γαμπροί μου να πάρουν το δικό μου δρόμο. Δεν ξέρω γιατί μαλώνουν μεταξύ τους οι άνθρωποι και πώς μαλώνουν. Έζησα περήφανα και λεβέντικα. Μακάρι να ζήσουν έτσι και τα νέα παιδιά που ξεκινάνε τώρα τη ζωή τους. Το Σεπτέμβριο του 1992 έβγαλα το κα'ί'κάκι μου, το «γιουσουφάκι» μου στην απόσυρση και λυπήθηκα πάρα πολύ. Μου το πλήρωσαν βέβαια με το παραπάνω αλλά όταν το είδα να το πριονίζουνε και να το αχρηστεύουνε απ'τη λαχτάρα που πήρα κόντεψε να μου φύγει η ψυχή. Ήταν σαν να πριονίζανε εμένα τον ίδιο. Γιατί μ'αυτό το τρεχαντήρι έζησα μια ζωή 37 χρόνια. Μαζί περάσαμε βροχές και μπόρες, χιόνια και καλοσύνες, χαρές και λύπες. Και τώρα το αχρηστέψανε κι αχρηστεύτηκα κι εγώ ο ίδιος.

Κάθομαι απ'έξω απ' το μπαλκόνι μου συνταξιούχος των 12000 δραχμών, κοιτάζω τη θάλασσα και μονολογώ και λέω "θάλασσα ,σε έχω γυρίσει και σ'έχω φάει με το κουτάλι όλη. Σ'αγαπάω σαν τα παιδιά μου και μου έκανες όλα τα χατίρια. Κάνε μου αν θέλεις και τώρα την τελευταία μου χάρη. Ταξίδεψέ με ως τη Σμύρνη μας γιατί ο καημός μου είναι μεγάλος. Μη μ' αφήσεις στο παραπονό μου. Γιατί η Σμύρνη και το Κορδελλιό/δεν ήταν του Κεμάλη/ξένοι την παραδώσανε/οι Άγγλοι και οι Γάλλοι".

Μια Κυριακή του Απρίλη του 1960, μετά από πρόσκληση τριών φιλάθλων και οραματιστών, του αείμνηστου κ. Ευαγόρα Παντελίδη, του δρ Ντίνου Κουμούλη και του κ. Όθωνα Λεοντιάδη, μια ομάδα «φίλων της θάλασσας» μαζεύτηκαν στο ξενοδοχείο Φλώριδα, κοντά στη Γλώσσα και ίδρυσαν τον Ναυτικό Όμιλο Αμμοχώστου. Ο Ναυτικός Όμιλος Αμμοχώστου (ΝΟΑ), που είναι γνωστός όχι μόνο παγκύπρια, είναι ο πρώτος ναυτικός όμιλος που ιδρύθηκε στην Κύπρο.

Σκοπός της ίδρυσής του ήταν και είναι η ανάπτυξη των ναυταθλημάτων, παράλληλα δε η συμμετοχή στα πολιτιστικά δρώμενα της Αμμοχώστου και του τόπου μας.

Αρχικά ο Ναυτικός Όμιλος Αμμοχώστου στεγάστηκε σε μια πολύ γραφική διώροφη κατοικία που ήταν κτισμένη σε ένα ιδανικό χώρο κοντά στη «Γλώσσα» και ανήκε στην εκκλησία της Αγίας Τριάδας. Έχοντας κατάλληλα ανακαινισθεί και πολύ ωραία διακοσμηθεί, πρόσφερε μια ναυτική και ψαράδικη ατμόσφαιρα και σύντομα έγινε ο τόπος συνάντησης για τα μέλη του ΝΟΑ και τους καλεσμένους τους.

Από την ίδρυση του ο ΝΟΑ ανέπτυξε τα αγωνίσματα της κολύμβησης και της υδατοσφαίρισης, πολύ δε σύντομα και τα αγωνίσματα της κωπηλασίας, ιστιοπλοΐας και ταχύπλων σκαφών. Εντάχθηκε στις Ελληνικές Ομοσπονδίες (δεν υπήρχαν τότε κυπριακές) και οι αθλητές του διακρίνονταν τόσο στις πανελλήνιες όσο και στις διεθνείς διοργανώσεις που λάμβαναν μέρος.

Η Σμύρνη και η Αμμόχωστος στη λογοτεχνία

ΠΡΟΣΦΥΓΟΥΛΑ

(δημοτικό θρακιώτικο τραγούδι)

Αρχοντογιός, αρχοντογιός παντρεύεται
Και παίρνει προσφυγούλα
-προσφυγούλα μαυρομάτα μου-
Και παίρνει προσφυγούλα
-προσφυγούλα σε κλαίν τα μάτια μου.

Η πεθερά, η πεθερά σαν τ' άκουσε
Πολύ της κακοφάνει
-προσφυγούλα μαυρομάτα μου-
Πολύ της κακοφάνει
-προσφυγούλα σε κλαίν τα μάτια

Πιάνει δυο φι- πιάνει δυο φίδια ζωντανά
Μαζί τα τηγανίζει.
-προσφυγούλα μαυρομάτα μου-
Τα βάζει στο τηγάνι
- προσφυγούλα σε κλαίν' τα μάτια μου.

Έλα, κόρη μ', έλα , κόρη μ', να φας φαΐ,
Ψάρια τηγανισμένα.
-προσφυγούλα κλπ.

Και με την πρω- και με την πρώτη πιρουνιά
Η κόρη εφαρμακώθη
-προσφυγούλα κλπ.

Το σπίτι μου

Ποιοι κατοικούν στο σπίτι μου
Εν ημπορώ να ξέρω.
Φαντάσματα σκαλαπούνταροι
Στοισειά ή ανάερες
Κουβαλητοί πασσαλοητιτσοί
Οχτροί τζαι αφεντάες.
Με σκούντρου μου με φίλου μου
Το μαύρο ριζικόν μου.
Πρώτα ήταν δικό μου
Μα τώρα ρίζουν το πασάες.
Θωρώ το μόνο στο όραμα μου
Πως ζώνουν το τα φίθκια

Ξυπνώ τζαι ποτυλιούμαι
Τριτζέφαλες κουφάες
Μα ξέρετε ούλοι που γυρόν
Εν μέσα στη καρκιά μου
Εν να πατήσω το θερκόν
Για να βρεθώ κοντά του.

Η πόλη

Πόλη των λεμονανθών ονείρου
Κωνσταντία, Αμμόχωστος
Προσμονή στο άγαλμα η Σαλαμίνα
Τ' αηδόνι μες στην Έγκωμη.
Πορτοκαλιά στα πέταλα και φως
Χιόνισε η αφή
Αφή της μνήμης τ αιώνιο
Σούρουππο τραγούδι φεγγαρόφωτο
Θα ξαναρθώ, θα ξαναρθώ αγαπημένη
Στα καντούνια του σταυρού
Κατ' απ' το γεφύρι
Χώμα απαλό χρυσό
Ακτή χρυσή του μύθου η παραλία

Πατρίδα

Χρόνια ολάκερα έχει να χαρώ τούτη τη γη
Με το δώρο της γαλήνης
Που μου χαρίζει ο χρόνος.
Αύριο θα 'μαι και πάλι εδώ
Και μεθαύριο
Και τη μέρα μετά
Και μετά, και μετά
Κι όλες της μέρες που έρχονται .
Να τη χορτάσω.
Όμορφη πούνε θεέ μου,
Σαν έχεις τα ματιά να την κοιτάξεις.

Αμμόχωστος

Σηκωνόμαστε με το χάραγμα!
Η μυρουδιά του λεμονιού,
Πρώτο μας συναπάντημα.
Φορέσαμε στα μαλλιά μας κορδέλα τον ήλιο
Στα πόδια μας τ' όνειρο της νύχτας ,
Πως τάχατες γυρίσαμε στην δική μας πολιτεία,
Κείνη που κάναμε τραγούδι
Από το φόβο μήπως τη λησμονήσουμε
Αμμόχωστος, Αμμόχωστος ...

Ο δήμος Αμμοχώστου μετά την Τουρκική επιδρομή και κατοχή

Με την τουρκική εισβολή της 20^{ης} Ιουλίου 1974 και την κατάληψη της Κερύνειας αρχίσαν οι λεηλασίες, εξαφανίσεις και διώξεις Χριστιανών από τα σπίτια, τα χωριά και τις πόλεις τους. Τα μηνύματα που μετέδιδαν οι ξεριζωμένοι και οι πρώτες διαπιστώσεις των τουρκικών εγκλημάτων, οδήγησαν τους κατοίκους της Αμμόχωστου να εγκαταλείπουν την πόλη τους, πριν φθάσουν τα τουρκικά στρατεύματα, για να μην ζήσουν όλα όσα έζησαν οι συμπατριώτες τους και οι πρόγονοι τους, με την ελπίδα ότι θα επέστρεφαν πίσω πολύ σύντομα .

Οι 50 χιλιάδες κάτοικοι της πόλης παραμένουν από τότε εκτοπισμένοι και προσφυγές, άλλοι στις ελεύθερες περιοχές και άλλοι σε διάφορα μέρη του κόσμου. Το προμελετημένο διεθνές έγκλημα κατά της Κύπρου δεν περιλάμβανε την Αμμόχωστο. Η Τουρκία, όμως την κατέλαβε για να διαπραγματεύεται την επιστροφή της, της έναντι ανταλλαγμάτων, όπως η νομιμοποίηση των εγκλημάτων της και η αποδοχή των παράνομων σχεδιασμών της για δημιουργία δύο κρατών στην Κύπρο . Η επιστροφή της βρέθηκε έτσι στην δίνη των διαπραγματεύσεων.

Η επιστροφή της Αμμοχώστου στους νόμιμους κατοίκους της έγινε αντικείμενο διαπραγματεύσεων. Το 1978, το Αμερικανοβρετανοκαναδικό σχέδιο πρόβλεπε επανεγκατάσταση των κατοίκων της πόλης, υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε, με ταυτόχρονη έναρξη διαπραγματεύσεων για συνολική διευθέτηση του κυπριακού. Η Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου, Κυπριανού-Ντενκτάς, της 19^{ης} Μαΐου έδινε προτεραιότητα στην επιστροφή της Αμμοχώστου, ανεξάρτητα από την έκβαση των διαπραγματεύσεων. Η τουρκική πλευρά όχι μόνο αθέτησε τη Συμφωνία, αλλά απείλησε να εποικίσει την πόλη.

Η Κυπριακή Δημοκρατία, με προσφυγή της στο Συμβούλιο Ασφάλειας κατάγγειλε τις τουρκικές προκλήσεις. Η Τουρκία μέχρι σήμερα επιμένει να μη σέβεται τις αποφάσεις και τα ψηφίσματα του Ο.Η.Ε και της Ε.Ε, που καταδικάζουν τον εγκλωβισμό της πόλης από τα τουρκικά στρατεύματα και τη συνεχιζόμενη απαγόρευση επιστροφής των νόμιμων κατοίκων της στις εστίες και περιουσίες τους. Αρνούμενη να συμμορφωθεί, αντί να υποστεί τις προβλεπόμενες από το διεθνή νομό κυρώσεις έγινε αποδεκτή ως μέλος του Συμβουλίου Ασφάλειας των Η.Ε., προέδρευσε του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ενώ η Τουρκία ανταμείβεται για την αδιαλλαξία της, η Κυπριακή Δημοκρατία υποχρεώνεται να προσθέτει στη διαλλακτικότητα της και άλλες απαράδεκτες υποχωρήσεις.

Μετά από τόσα χρονιά η Αμμόχωστος, όπως και όλες οι κατεχόμενες περιοχές, αναμένει τους νόμιμους κατοίκους της, που συνεχίζουν να βρίσκονται παράνομα εκτοπισμένοι, για να δώσουν την παλιά της αίγλη. Μέχρι σήμερα η πόλη της Αμμοχώστου παραμένει άδεια, χωρίς την παρουσία των κατοίκων της.

Από το 1974 η Αμμόχωστος παραμένει βουβή. Η εικόνα της εγκαταλειμμένης πόλης είναι συνταρακτική και αρκετά συγκλονιστική. Οι προσόψεις των δωματίων και ξενοδοχείων είναι γκρεμισμένες και εγκαταλελειμμένες. Η πόλη

βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο φθοράς . Σκόνη και άμμος στοιβάζετε παντού . Τα κύματα της θάλασσας , το βουητό του αέρα που περνά μέσα από τες ανοιχτές πόρτες και τα εγκαταλελειμμένα ξενοδοχεία και σπίτια, και ο ήχος τον πουλιών, σπάνε τη μονοτονία της σιωπής και ακούγονται σαν θρήνος της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας .

© Anadolu Agency via Getty Images

Η εποποιΐα της εγκατάστασης των προσφυγών στην Ελλάδα

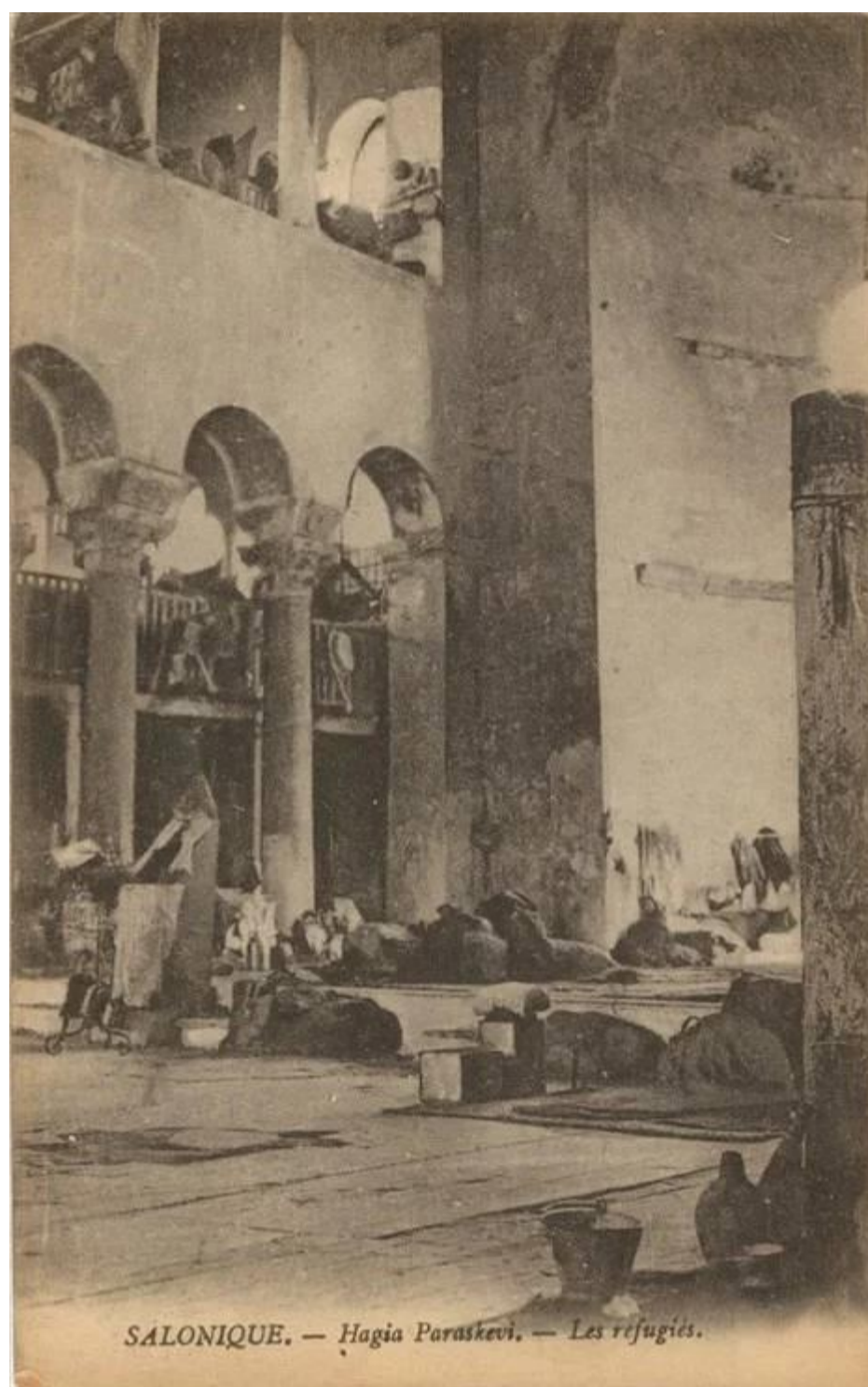
Ο Χένρι Μοργκεντάου, πρώτος πρόεδρος της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφυγών, περιγράφει την άφιξη των προσφύγων στη Θεσσαλονίκη:

«Είδα στο λιμάνι ένα πλοίο με προσφυγές που αγκυροβολούσε .Δεν μπορούσα ποτέ να φανταστώ τέτοιο τραγικό θέαμα. Εφτά χιλιάδες άνθρωποι ήταν στοιβαγμένοι σε ένα πλοίο που κανονικά είχε χωρητικότητα δυο χιλιάδων. Ήταν στη θάλασσα τέσσερις ημέρες, δεν υπήρχε χώρος να ξαπλώσουν. Δεν είχαν τρόφιμα. Δεν υπήρχαν τουαλέτες. Επί τέσσερις μέρες και νύχτες στέκονταν στο κατάστρωμα, κάτω από τη φθινοπωρινή βροχή, μέσα στο κρύο της νύχτας και κάτω από τον ήλιο του μεσημεριού. Έφτασαν στο λιμάνι κουρελιασμένοι, πεινασμένοι, άρρωστοι, ψειριασμένοι αποπνέοντας ανθρώπινη μιζέρια και απελπισία...»

Για να αντιμετωπιστούν στοιχειωδώς έστω οι πρώτες πιεστικές ανάγκες των προσφυγών (στέγαση ,ιατρική βοήθεια, τροφή),κινητοποιούνται οι λιγοστοί μηχανισμοί του κράτους. Μοιράζονται τρόφιμα, φάρμακα, ρούχα, στήνονται πρόχειρα στέγαστρα και σκηνές. Λυόμενες παράγκες χρησιμοποιούνται ως νοσοκομεία, αλλά οι ανάγκες ιατρικής περίθαλψης είναι απελπιστικά μεγάλες, καθώς η γρίπη, η φυματίωση, η ελονοσία μαστίζουν τον προσφυγικό πληθυσμό. Αποφασιστικής σημασίας για την άμεση περίθαλψη των ανθρώπων αυτών είναι η δραστηριότητα ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων, όπως ο Αμερικάνικος Ερυθρός Σταυρός, η American Near East Relief, ο Σουηδικός Ερυθρός Σταυρός, η All Near British Appeals, η YMCA, η Union de Cours au Enfants και άλλες. Πολλοί όμως από τους φυγάδες, που θα προσβληθούν από μολυσματικές ασθένειες, δεν θα προλάβουν να αποβιβαστούν στα ελληνικά λιμάνια και θα αφήσουν την τελευταία τους πνοή στα πλοία η στα λοιμοκαθατήρια του Αγ. Γεωργίου στον Πειραιά, της Μακρονήσου και του Καραμπουρνού στη Θεσσαλονίκη. Σύμφωνα με στατιστικές της Κοινωνίας των Εθνών, το 20% των προσφυγών πέθανε μέσα σε ένα χρόνο από την άφιξη τους.

Το πρόβλημα της στέγασης αναγνωρίζεται ως ένα από τα κυριότερα, καθώς οι πόλεις είναι πλημμυρισμένες από πρόσφυγες που έχουν βρει προσωρινό καταφύγιο σε σχολεία, εκκλησίες, θέατρα, στρατόπεδα, αποθήκες. Η κατάσταση αυτή, που απειλεί να διογκώσει την κοινωνική ένταση, αναγκάζει το κράτος να δραστηριοποιηθεί. Το μέτρο της επίταξης των κενών ακίνητων, το οποίο νομοθετεί η επαναστατική κυβέρνηση, αποδεικνύεται ανεπαρκές και η πολιτεία αποφασίζει, στις 3-11-1922, την ίδρυση του Ταμείου Περιθάλψεως Προσφυγών, το οποίο παράλληλα με το Υπουργείο Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως, αναλαμβάνει την κατασκευή οικημάτων για την στέγαση των προσφύγων. Το μεγαλύτερο μέρος όμως των ανθρώπων αυτών στεγάζεται με δικά του μέσα και όσοι δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα για κάτι τέτοιο αξιοποιούν τον δυναμισμό και την εφευρετικότητα τους. Παράγκες από ευτελή υλικά, σανίδες και τενεκέδες, ξεφυτρώνουν σε δρόμους και πλατείες, στις άκρες των πόλεων, διπλά στις εργατικές κατοικίες, γύρω μα και μέσα στους συνοικισμούς που κατασκευάζουν οι κρατικοί φορείς.

«Στην Αθηνά», γράφει ο Morgenthau, «τα Παλιά Ανάκτορα χρησιμοποιήθηκαν ως κέντρο περίθαλψης προσφυγών. Μοιράζονταν από κει ψωμί καθημερινά σε χιλιάδες ατόμων και συντάσσονταν κατάλογοι με τα ονόματα των αγνοουμένων. Η όψη της πόλης άλλαξε μέσα σε λίγες μέρες. Οι δρόμοι γέμισαν κόσμο, μελαχρινές φυσιογνωμίες, κουστούμια γυναικών από το εσωτερικό της Μικράς Ασίας, υπαίθριους πωλητές που πουλούσαν μικροαντικείμενα που είχαν φέρει μαζί τους. Πάνω στους λόφους της Αθήνας ξεφύτρωσαν σκηνές καμωμένες με τσουβάλια, και παράγκες φτιαγμένες με γκαζοτενεκέδες της Standard Oil. Οι ξυπόλυτοι πρόσφυγες φορέσαν παπούτσια από λάστιχα αυτοκίνητων και ντυθήκαν με σάκους από αλεύρι. Κονσερβοκούτια χρησίμευαν για κατσαρόλες. Γυναίκες που είχαν γνωρίσει την άνετη ζωή φυλάγαν ουρά επί ώρες για ένα κομμάτι ψωμί. Άνθρωποι άλλοτε ευκατάστατοι γεύονταν την πικρή δημοκρατία της δυστυχίας».

Συνέντευξη από τη Διευθύντρια του Σχολείου μας κα Έλενα Αναστασιάδη

1. Παρακαλώ Συστηθείτε:

Ονομάζομαι Έλενα Αναστασιάδη και είμαι πρόσφυγας από την Αμμόχωστο.

2. Τι θυμάστε από την Αμμόχωστο πριν την Τουρκική εισβολή στην πόλη της Αμμοχώστου;

Έχω μόνο εικόνες χωρίς συνοχή γιατί ήμουν μικρή. Θυμάμαι το σπίτι της γιαγιάς μου που είχε ένα πολύ ωραίο κήπο, μια τζαμαρία και τίποτα παραπάνω. Από το δικό μου θυμάμαι το μπαλκόνι που μπορούσα να δώ την Ανόρθωση που έπαιζε στο Γ.Σ.Ε. Έχω έντονη την μυρωδιά του καβουρδισμένου καφέ, ενώ μετά έμαθα ότι ο παππούς μου είχε μηχανή με την οποία άλεθε τον καφέ.

3. Πως βιώσατε τα γεγονότα της εισβολής στην πόλη της Αμμοχώστου;

Δύο πράγματα θυμάμαι. Το πρώτο είναι ότι έπαιζαν οι σειρήνες και τρέχαμε όλα τα γυναικόπαιδα της γειτονίας στην απέναντι πολυκατοικία η οποία πολυκατοικία άνηκε στα Ηνωμένα έθνη οπότε δεν είχαμε φόβο ότι θα την βομβαρδίσουν. Το άλλο το οποίο θυμάμαι είναι το ότι είχαμε πρόσβαση στην πολυκατοικία και κάτι χαρακτηριστικό το οποίο θα μου μνήμη στην μνήμη είναι όταν μας έβαζε κάτω από το τραπέζι και να βλέπουμε κάτω εγώ έβλεπα από την κίτρινη κουρτίνα να πέφτουν βόμβες και αλεξιπτωτιστές.

4. Πότε και πως φύγατε από την Αμμόχωστο και ποια ήταν τα συναισθήματα σας όταν εγκαταλείπατε την πόλη σας;

Φύγαμε με αυτοκίνητο τον ίδιο καιρό με τους υπόλοιπους και καταλήξαμε στην Ορμίδα, όσο για τα συναισθήματα μου δεν θα μπορούσα να τα προσδιορίσω εφόσον ήμουν αρκετά μικρή.

5. Ποια ήταν η πορεία σας στη ζωή μετά από την προσφυγοποίηση;

Με τη λήξη του πολέμου μείναμε στη Λάρνακα σε ένα σπίτι όπου κάθε οικογένεια χρησιμοποιούσε και από ένα δωμάτιο. Στην αρχή, μέχρι να ορθοποδήσουμε ως οικογένεια, ήταν πολύ δύσκολα τα πράγματα. Από το σπίτι μου στην Αμμόχωστο δεν έχω τίποτα. Η πρώτη μου τσάντα στο Σχολείο ήρθε από την Ελλάδα και συγκεκριμένα από την Κομοτηνή. Στο Σχολείο υπήρχε ο διαχωρισμός των προσφύγων από τους υπόλοιπους μαθητές, αφού μας φώναζαν να μπούμε στη σειρά για να πάρουμε συσσίτιο. Γενικά τα πρώτα χρόνια μετά την Εισβολή ήταν αρκετά δύσκολα. Ο πατέρας μου για κάποια περίοδο έκανε τρεις δουλειές για να ζούμε και να μπορέσουμε να ξαναστήσουμε το νοικοκυριό μας.

6. Τι σημαίνει τελικά για εσάς η Αμμόχωστος;

Η Αμμόχωστος είναι οι ρίζες μου. Νιώθω ότι είναι ένα κομμάτι της προσωπικότητάς μου, το οποίο λείπει. Θέλω να επιβιώσει στη μνήμη μου. Έχω ανάγκη να πάω πίσω στο σπίτι μου.

7. Με ποια ευχή θα κλείνατε αυτή τη συνέντευξη;

Θα ήθελα να ξαναζήσω στην πόλη μου και να υπηρετήσω ως διευθύντρια σε ένα από τα Σχολεία της Αμμοχώστου.

Μαρτυρία ενός υπερασπιστή της Αμμοχώστου

Μια συγκλονιστική κατάθεση ψυχής αποτελεί η μαρτυρία του εφέδρου πυροβολητή της 173 ΜΑ/ΤΠ, κατά τις επιχειρήσεις του 1974, κ. Κυριακού Κυριάκου, πρώην διευθυντή της Τεχνικής Σχολής Παραλιμνίου.

“Όταν εκδηλώθηκε το Πραξικόπημα εργαζόμουν στο ξενοδοχείο ASPELIA στο Βαρώσι. Το απόγεμά της 15^{ης} Ιουλίου επέστρεψα στο σπίτι μου και παρέμεινα εκεί μέχρι την εκδήλωση της τουρκικής εισβολής. Το πρωί της 20^{ης} Ιουλίου 1974 παρουσιάστηκα με τον πατέρα και τον αδελφό μου στη Διοίκηση της Α Ανωτέρας στο Βαρώσι.

Εκεί μαζί με τον Αντάρκα, παλιό ποδοσφαιριστή της Ανόρθωσης, ο οποίος είχε ένα λαντρόβερ, πήγαμε στην 173 Μοίρα Πυροβολικού στον Καράολο, αφού εκεί είχαμε υπηρετήσει την θητεία μας. Μόλις φτάσαμε πέρασε από πάνω μας τουρκικό αεροπλάνο.

Αφού οπλίστηκα με ένα μαρτίκι και σφαίρες επιβιβάστηκα σ' ένα φορτηγό μιας πυροβολαρχίας, στο οποίο επέβαιναν φίλοι μου με τους οποίους είχα συνυπηρετήσει τη στρατιωτική μου θητεία.

Δεν γνωρίζαμε που ακριβώς θα πηγαίναμε.

Τελικά μας οδήγησαν προς την τουρκική συνοικία του Καράολου. Με το που φτάσαμε δεχτήκαμε καταιγισμό σφαιρών. Εκεί κτυπήθηκε και ένας ανθυπολοχαγός από τον Άγιο Ηλία.

Με διαταγή του Διοικητή της 173 Μοίρας Πυροβολικού δέκα άτομα με τη συνοδεία φορτηγού με πυροβόλο προχωρήσαμε προς τα φυλάκια των Τούρκων οι οποίοι μας υποδέχτηκαν με συντριπτικά πύρα τα οποία ακινητοποίησαν το φορτηγό μας.

Πέσαμε χάμω, πήραμε το πυροβόλο και κτυπούσαμε προς τις τουρκικές θέσεις χωρίς, όμως, να ξέρουμε που ακριβώς ήταν τα φυλάκια.

Μας κάλυπτε με ένα μπρεν ο Δημητράκης, παλιός τερματοφύλακας της Ανόρθωσης.

Εκτός από το πυροβόλο, ουσιαστική κάλυψη δεν είχαμε αφού είχαμε βρεθεί σ' ένα χωράφι.

Από τους δέκα που είμαστε στο τέλος μείναμε τρεις, αφού οι υπόλοιποι επτά έφυγαν για να βρουν νερό και δεν επέστρεψαν.

Ήμουν εγώ, ο Σπύρος Επιφανίου από τη Μηλιά και κάποιος Παναγιώτης.

Το βράδυ αραίωσαν οι πυροβολισμοί γιατί οι Τούρκοι μπήκαν στα τείχη της Αμμοχώστου και έμειναν μόνο κάποιοι ακροβολιστές.

Οι άλλοι δυο κοιμήθηκαν ενώ εγώ έμεινα άγρυπνος, σκοπός, όλο το βράδυ.

Δεν θα ξεχάσω το αίσθημα όταν ήπια λίγο νερό που μας είχαν φέρει.

Το επόμενο πρωί, 21^η Ιουλίου, εμφανίστηκε η τουρκική αεροπορία. Ήταν τα αεροπλάνα που κτυπήσαν, τελικά, το Νοσοκομείο Αμμοχώστου.

Έκαναν ένα γύρο από πάνω μας και αρχίσαν να κτυπούν.

Όσο ζω δεν πρόκειται να ξεχάσω αυτή τη σκηνή.

Ένα αεροπλάνο ξεκίνησε να πυροβολεί στη γραμμή μας και ερχόταν κατευθείαν πάνω μας. Είχα παραλύσει και δεν είχα τη δύναμη να μετακινηθώ. Απλώς πρόλαβα να πω στους άλλους δυο “παιδιά θα σας δω πάνω”, και έδειξα τον ουρανό. Δεν ξέρω τι ακριβώς έγινε, μερικά μετρά μπροστά μας η ριπή σταμάτησε! Δεν πιστεύαμε ότι ήμαστε ζωντανοί! Πιθανότητα είχαν τελειώσει οι σφαίρες στην ταινία του τουρκικού πολυβόλου.

Στη συνέχεια έφθασαν εκεί ενισχύσεις του Πεζικού και αρχίσαμε εκκαθαρίσεις στον Καράολο. Οι Τούρκοι όμως είχαν κλειστεί στα τείχη της Αμμοχώστου.

Όταν καταλάβαμε τον Καράολο μου έκανε πολύ μεγάλη εντύπωση το γεγονός ότι όλες οι θέσεις των Τούρκων ενώνονταν μεταξύ τους με βαθύ χαρακωμα.

Μετά την κατάληψη του Καράολου πήραμε επίκαιρες θέσεις έξω από τα τείχη της Αμμοχώστου. Ο Διοικητής μας σκοτώθηκε στις 21 Ιουλίου και, ουσιαστικά, διαταγές δεν παίρναμε από κανένα! Με δική μας πρωτοβουλία, λοιπόν, παραμείναμε εκεί.

Εν τω μεταξύ οι άλλες δυο πυροβολαρχίες της Μοίρας είχαν μεταφερθεί, κατά τη διάρκεια της εκεχειρίας, στη Μια Μηλιά. Δυστυχώς, ελάχιστοι γύρισαν...

Δυο - τρεις μέρες πριν τη β 'φάση της Εισβολής μας μετακίνησαν στον κύριο δρόμο Λευκωσίας –Αμμοχώστου και πήραμε θέσεις σε ένα μικρό λόφο πάνω από τη λίμνη του Αγίου Λουκά, για να κτυπήσουμε τα άρματα των Τούρκων που πιθανόν να έρχονταν.

Τη νύχτα της παραμονής της εισόδου των Τούρκων στο Βαρώσι μας πήραν στο δρόμο προς το Τρίκωμο, εκεί που βρισκόταν το ΚΑΣΑ.

Γνωρίζαμε ότι ήμαστε η τελευταία εστία άμυνας πριν να μπουν οι Τούρκοι στο Βαρώσι. Η σκέψη αυτή μας συγκλόνιζε!

Την επόμενη φάνηκαν αμέτρητα άρματα...

Σε μια στιγμή αντιληφθήκαμε ότι από την πλευρά των τειχών της Αμμοχώστου έρχονταν χιλιάδες Τούρκοι προς το μέρος μας. Συνειδητοποιούσαμε ότι σε λίγο θα είχαμε περικυκλωθεί.

Ξαφνικά εμφανίστηκε ένας αξιωματικός τον οποίον ούτε γνωρίζαμε ούτε είχαμε ξαναδεί! Μιλώντας με κυπριακή προφορά μας είπε: "Είμαστε περικυκλωμένοι ! Οπισθοχωρούμε πολεμώντας".

Ένας από την ομάδα μας είχε εκεί κοντά ένα παλιό αυτοκίνητο, Standard.

Μπήκαμε μέσα πολλοί στρατιώτες, περάσαμε έξω από το στρατόπεδο των Ηνωμένων Εθνών, τη λίμνη του Αγίου Λουκά, προχωρήσαμε παραθαλάσσια προς τον Άγιο Μέμωνα και φτάσαμε στην Αγία Νάπα. Μόλις που προλάβαμε γιατί οι στρατιώτες που μας ακολουθούσαν έπεσαν στα χέρια των Τούρκων που εκείνη τη στιγμή ολοκλήρωναν την κυκλωτική τους κίνηση.

Από την Αγία Νάπα καταλήξαμε στις Αγγλισίδες όπου έγινε αναδιοργάνωση των δυνάμεων μας. Απ' εκεί μας πήραν στην Αθαλάσσια, στο Μαθιάτη και τελικά στον κάμπο της Τσακίστρας!

Εκεί απολύθηκα στις 30 Οκτωβρίου 1974».

Η οικονομική ανάπτυξη της Αμμοχώστου

Η οικονομική ανάπτυξη της Αμμοχώστου αναπτύχθηκε ραγδαία μέσα σε διάστημα 100 χρόνων, μέχρι το 1974 που μεταμορφώθηκε σε μια μοντέρνα και εξελιγμένη πόλη για την εποχή της. Είχε σαράντα χιλιάδες κατοίκους και ήταν ένα σημαντικό κέντρο εμπορίου και τουρισμού. Οι σπουδαιότεροι παράγοντες που αποτέλεσαν το σταθερό υπόβαθρο της οικονομικής προόδου της πόλης της Αμμοχώστου ήταν η καλλιέργεια εσπεριδοειδών, η πλούσια ενδοχώρα, το λιμάνι, ο τουρισμός και η βιομηχανία. Ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που αποτέλεσε κύριο συστατικό της ανάπτυξης της Αμμοχώστου ήταν η καλλιέργεια εσπεριδοειδών, κυρίως πορτοκαλιών, αφού η παραθαλάσσια θέση και το ήπιο κλίμα της περιοχής ευνοούσε τη συγκεκριμένη καλλιέργεια. Σύμφωνα με διάφορες μαρτυρίες ήταν διαδεδομένη από τον 19^ο αιώνα. Το εμπόριο εσπεριδοειδών αρχίζει να ανθεί μετά το 1920. Η αύξηση της παραγωγής, όμως, δημιουργεί προβλήματα ως προς τη διάθεση των προϊόντων. Η θαλάσσια σύνδεση της Κύπρου με την Ευρώπη, με τακτικά δρομολόγια, το 1934 θα λύσει σε σημαντικό βαθμό το πρόβλημα.

Σημαντική γιορτή που σχετιζόταν με την οικονομία της πόλης ήταν η γιορτή των Ανθεστηρίων, μια γιορτή η οποία έχει τις ρίζες της στην αρχαιότητα και στις τελετές για καρποφορία και εξορκισμό των κακών πνευμάτων. Στη νεότερη εποχή η γιορτή των Ανθεστηρίων επανεμφανίζεται το 1915 με πρωτοβουλία της διευθύντριας του Παρθεναγωγείου Βαρωσίων Ελένης Χατζηπέτρου. Στις γιορτές συμμετείχαν μαθητές και μαθήτριες από όλα τα σχολεία και τους συλλόγους της πόλης και γίνονταν παρελάσεις με στολισμένα άρματα. Η γιορτή θα λάβει πιο επίσημο χαρακτήρα όταν θα τεθεί υπό την αιγίδα του Δήμου Αμμοχώστου.

Μετά την προσφυγιά του 1974 η γιορτή των Ανθεστηρίων διοργανώνεται σε όλες τις παράλιες πόλεις της ελεύθερης Κύπρου, αφού οι Αμμοχωστιανοί σκόρπισαν σαν διωγμένα πουλιά σε όλη την Κύπρο.

Ταξίδεψε η καρδιά, μα δεν μου φτάνει...

